

Nr 80.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1934 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under »Utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om nedsättning av räntan för lån från vissa statens utlåningsfonder jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

Uti den till riksdagen avlåtna, den 3 januari 1934 dagtecknade propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1934/1935 har Kungl. Maj:t (sid. 1—7 och 20 av det vid propositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning» fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen medgiva, att beträffande lån, som beviljats eller må komma att beviljas från vattenkraftslånefonden, luftfartslånefonden, kraftledningsslånefonden hemslöjdslånefonden, kolonisternas kreaturs- och redskapsslånefond, hantverkslånefonden, rederilånefonden, industrilånefonden eller statens kalkbrukslånefond, den årliga räntan må från och med den 1 juli 1934 tills vidare utgå efter 4 ½ procent, med iakttagande av de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade villkoren.

I enlighet med grunderna för kamrarnas remiss av statsverkspropositionen behandlar statsutskottet denna framställning i vad densamma angår vattenkraftslånefonden, luftfartslånefonden, hantverkslånefonden, rederilånefonden och industrilånefonden.

I förevarande sammanhang har utskottet förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 52, inom första kammaren av herr *E. Berling* m. fl., och den andra, nr 90, inom andra kammaren av herr *E. Svensson* i Landskrona m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att räntefoten å samtliga lån från statens bostadslånefond skall tills vidare utgöra 4 procent;

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 106, inom första kammaren av herrar *R. Berg* och *J. Hansson*, och den andra, nr 168, inom andra kammaren av herr *E. Hällgren* m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta: 1) att från och med den 1 juli 1934 sänka räntan för de lån ur statens bostadslånefond, där räntan utgår med 5 procent till 4 ½ procent; 2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och

förslag rörande de ytterligare åtgärder, exempelvis avskrivningar, som behöva vidtagas för beredande av lättnader för låntagare i statens bostadslånefond;

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 51, inom första kammaren av herr *K. W. Bodin* m. fl., och den andra, nr 352, inom andra kammaren av herr *A. J. Johansson* i Bro m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att å lånebelopp, lyftat ur vattenkraftslånefonden, skall erläggas årlig ränta med högst 4 procent;

dels en inom andra kammaren av herr *E. Bengtsson* i Kullen väckt motion, nr 181, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, att första stycket av punkt 2 av bestämmelserna för lån från vattenkraftslånefonden i kungörelsen den 19 december 1919 (nr 787) skall ha följande lydelse:

»Över inkomna låneansökningar skall utlåtande av kommerskollegium inhämtas från vederbörande länsstyrelse ävensom, där så provas erforderligt, från statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.»

dels ock en inom första kammaren av herr *O. A. Nordborg* väckt motion, nr 219, däri hemställts, att den årliga räntan å lån från rederilånefonden bestämmes till 4 procent.

Departementschefen har under erinran att 1933 års riksdag ifrågasatt en sänkning av räntan för lån från de utlåningsfonder, beträffande vilka för närvarande gäller en räntefot av 5 procent, anfört följande:

Med hänsyn till nuvarande genomsnittsränta för statens upplåning vill jag, såvitt angår de under statskontorets förvaltning stående fonderna, icke motsätta mig åtgärd för sådan sänkning i den omfattning, som förutsättes i statskontorets av fullmäktige i riksgäldskontoret biträdda förslag. Vid bifall härtill skulle från och med den 1 juli 1934 räntan för lån från vattenkraftslånefonden, luftfartslånefonden, kraftledningslånefonden, hemslöjdslånefonden, kolonisternas kreaturs- och redskapslånefond, hantverkslånefonden, rederilånefonden, industrilånefonden och statens kalkbrukslånefond bestämmas till 4 ½ procent för år. Räntesänkningen skulle gälla såväl lån, vilka beviljats före nämnda dag, som nya lån.

Beträffande de av riksgäldskontoret förvaltade utlåningsfonderna ställer sig enligt mitt förmenande saken något annorlunda. Nedsättning av räntan har, vad angår de egentliga utlåningsfonderna, här ifrågasatts endast beträffande vissa lån från järnvägsföretag. Då för närvarande å flertalet av dessa lån någon ränta icke av låntagaren gäldas, skulle en ändring av lånevillkoren för denna lånegrupp sakna nämnvärd reell betydelse. Vid sådant förhållande och med beaktande av att ny utlåning från dessa fonder numera icke förekommer, finner jag tillräckliga skäl icke föreligga att för ifrågavarande kategori av lån tillstyrka en generell ändring av räntefoten.

Vad åter angår de lån, som tillhöra fonden för låneunderstöd, bör beaktas, att villkoren för sistnämnda lån icke äro generellt reglerade utan av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämts för varje särskilt lån. I de fall, som avses i riksgäldsfullmäktiges förslag, rör det sig i stor utsträckning om lån, för vilka staten genom årliga bidrag till låntagaren i en eller

annan form själv gäldar räntan och där alltså en ändring av räntefoten, efter därav påkallad jämkning i bidragsgrunderna, såväl för staten som för låntagaren skulle bliva utan saklig betydelse. Med hänsyn bland annat till dessa förhållanden har jag ansett någon ändring av räntesatserna för ifrågavarande lånegrupp icke böra i detta sammanhang komma till stånd.

Den nedsättning av räntan för lån från vissa under statskontorets förvaltning ställda utlåningsfonder, som jag i det föregående tillstyrkt, torde — på sätt föreslagits av såväl statskontoret som fullmäktige i riksgäldskontoret — böra förknippas med skyldighet för låntagaren att framdeles vidkännas den höjning av räntefoten, som Kungl. Maj:t med hänsyn till den effektiva medelräntan å den fonderade statsskulden prövar påkallad. En dylik räntehöjning torde dock, såvitt angår äldre lån, ej böra gå utöver de bestämmelser rörande räntefoten, som gällde, då lånet beviljades. I fall då lån från utlåningsfond, varom här är fråga, lämnas i första hand till låneförmedlare för att sätta denne i tillfälle att till enskilda utlämna lån, bör självfallet nu ifrågavarande räntesänkning, med därmed förenade förbehåll, tillgodokomma låneförmedlaren endast under villkor, att denne medgiver innehavare av lån från ifrågakommande statslån enahanda nedsättning av räntan under sagda förbehåll.

Enligt verkställda beräkningar skulle den föreslagna räntesänkningen medföra en inkomstminskning för helt budgetår av omkring 200,000 kronor. Av skäl, som statskontoret antytt, kommer denna inkomstminskning ej att framträda med hela sitt belopp under nästa budgetår; statskontoret har beräknat den å riksstaten för nämnda budgetår uppkommande minskningen i utlåningsfondernas överskott till 86,000 kronor. Beträffande de belopp, till vilka de särskilda utlåningsfondernas avkastning bör upptagas i riksstatsförslaget, har jag yttrat mig i samband med beräkningen av inkomsttitlarna.

Med avseende å det tillstyrkta förslagets inverkan på grunderna för kapitalbudgetens uppgörande må erinras, att för innevarande budgetår vid bedömandet av frågan, i vad mån anvisningar för kapitalökning å utlåningsfonderna borde täckas av låne- eller skattemedel, full förräntning av investerat kapital ansetts föreligga vid en räntefot av 4½ procent. Med hänsyn härtill påkallar ett genomförande av vad jag här föreslagit icke någon ändring i fördelningen å skattemedel och lånemedel av utlåningsfondernas kapital. En längre gående räntesänkning skulle däremot, såsom statskontoret framhållit, kräva, att det i utlåningsfonderna investerade lånekapitalet i motsvarande mån utbyttes mot skattemedel.

Kungl. Maj:ts förslag om sänkning av räntan å lån från vissa statens utlåningsfonder till 4½ procent grundar sig på statskontorets, av riksgäldskontoret biträdda förslag i ämnet. Enligt vad utskottet inhämtat, kan medelräntefoten å statens upplånade kapital — med undantag av det i statens järnvägar investerade — preliminärt beräknas för budgetåret 1933/1934 uppgå till ej fullt 4.4 procent. Med hänsyn härtill har utskottet ansett den av Kungl. Maj:t föreslagna räntesänkningen till 4½ procent böra komma till stånd. Däremot kan utskottet icke tillstyrka de motionsvis framställda yrkandena om sänkning till 4 procent av räntan å lån ur vattenkraftslånefonden och rederilånefonden, enär en så långt gå-

ende räntenedsättning skulle, på sätt departementschefen också framhållit, kunna medföra, att det i fonderna investerade lånemedelskapitalet finge i viss utsträckning utbytas mot skattemedel.

Beträffande lån ur statens bostadslånefond har Kungl. Maj:t ej ifrågasatt någon räntesänkning, medan i motionerna I:52 och 106 samt II:90 och 168 föreslagits en sänkning av räntan till 4 procent, respektive 4 ½ procent å sådana lån, där räntan för närvarande utgör 5 procent. I anslutning till sin i det föregående intagna ståndpunkt och under erinran att innevarande års riksdag beslutit lättnader för låntagare från egnahemsånefonden har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att jämväl räntan å lån ur statens bostadslånefond — i den mån den ej redan utgår med lägre procentsats — bestämmes till 4 ½ procent. Härvid förutsätts vissa jämkningar utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit i lånevillkoren, varom Kungl. Maj:t äger fatta beslut.

I motionerna I:106 och II:168 har beträffande statens bostadslånefond ifrågasatts att, utöver den motionsvis begärda räntesänkningen, även bereda vissa avskrivningslättnader m. m. för låntagare ur fonden. Under tillkännagivande att framställning i detta ämne för närvarande är beroende på Kungl. Maj:ts prövning avstyrker utskottet vidtagande av åtgärder från riksdagen i den i motionerna angivna riktningen.

Det i motionen II:181 framförda förslaget att yttranden över ansökningar om lån ur vattenkraftslånefonden icke hädanefter skulle infordras från vattenfallsstyrelsen kan utskottet icke tillstyrka.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, herrar Berlings m. fl. och Svenssons i Landskrona m. fl. motioner (I:52 och II:90) samt herrar Bergs och Hanssons samt Hällgrens m. fl. motioner (I:106 och II:168) i vad de avse sänkning av räntan å lån ur statens bostadslånefond ävensom med avslag å herrar Bodins m. fl., Johanssons i Bro m. fl. och Nordborgs motioner (I:51 och 219 samt II:352), må medgiva, att beträffande lån, som beviljats eller må komma att beviljas från statens bostadslånefond, vattenkraftslånefonden, luftfartslånefonden, hantverkslånefonden, rederilånefonden eller industrilånefonden, den årliga räntan må — beträffande lån ur statens bostadslånefond, i den mån den årliga räntan ej redan utgår efter lägre procentsats — från och med den 1 juli 1934 tills vidare utgå efter 4 ½ procent, med iakttagande av de av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1934 förordade villkoren;

II) att herrar Bergs och Hanssons samt Hällgrens m. fl. ovannämnda motioner (I: 106 och II: 168) i vad de avse ytterligare lättnader för låntagare ur statens bostadslånefond ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III) att herr Bengtssons i Kullen motion (II: 181) ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 17 april 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Lindblad, Bergqvist, Kvarnzelius, Nilsson* i Malmö, *Borell, Oscar Olsson, Bagge, Asplund, Walles, Nilsson* i Fredriksfält, *Jonsson* i Lycksele och *Tham*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Holmgren, Jansson, Strindlund, Törnkvist* i Karlskrona, *Andersson* i Höör, *Jonsson* i Eskilstuna, *Norsell, Olofsson* i Digernäs, *Aronson, Andersson* i Ovanmyra och *Olsson* i Staxäng.